

อภิสมาจาร: กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพระพุทธศาสนา Abhisamācāra: Personality Development Process according to Buddhism

¹พระสมชาย บัวแก้ว, ²พระมหาบุญศรี วงศ์แก้ว และ ³สุเชาว์ พลอยชุม

¹Phra Somchai Buakaew, ²Phramaha Boonsri WongKaew and ³Suchao Ploychum

^{1, 2, 3} มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1, 2, 3} Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: ¹somchai37706@gmail.com, ²pboonsri2000@yahoo.com, ³suchao.makut@gmail.com

Received August 20, 2021; Revised September 20, 2021; Accepted October 29, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวคิดตะวันตก (2) เพื่อศึกษาหลักอภิสมาจารในพระพุทธศาสนา (3) เพื่อบูรณาการกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมาจาร (4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบบูรณาการกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมาจาร” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 ท่าน ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ 7 รูป/คน ด้านหลักธรรมเรื่องอภิสมาจาร 7 รูป/คน และได้นำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์ห่อภิปรายผลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้แสดงออกตามบทบาทหน้าที่และสถานการณ์อย่างมีความเหมาะสม

2) อภิสมาจาร เป็นกระบวนการพัฒนากาย วาจา และใจ โดยอาศัยข้อกำหนดเป็นสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ เป็นกรอบปฏิบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมภายในให้เจริญขึ้น เป็นลักษณะของบรรพชิตที่นำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสของหมู่ชน

3) การบูรณาการทางกายคือ การจัดองค์ประกอบทางกายภาพด้วยสำนึกถึงระเบียบปฏิบัติอันเป็นแบบอย่างที่ดีสอดคล้องกันสังคมและวัฒนธรรมที่ดี การจัดองค์ประกอบทางการพูดด้วยจิตสำนึกถึงความถูกต้องทางภาษาและการสื่อสารอันนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้ได้ประโยชน์ทางสารัตถธรรมเต็มที่ การจัดองค์ประกอบทางอารมณ์ด้วยการข่มอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อการแสดงออกทางกายและวาจา การจัดองค์ประกอบทางสังคมด้วยความเข้าใจต่อการแสดงออกทางบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับชุมชนวัฒนธรรมประเพณี การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยความเคารพและรู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับสถานะของตนเองและบุคคลในสังคม

4) รูปแบบบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมาจาร ได้องค์ความรู้คือ LOTUS MODEL

คำสำคัญ: อภิสมาจาร; กระบวนการพัฒนา; บุคลิกภาพ; พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this article were (1) to study personality development according to Western concepts, (2) to study Abhisamācāra in Buddhism, (3) to integrate the personality development process with Abhisamācāra in Buddhism, and (4) to propose the body of knowledge on “A model of personality development process integrated with Abhisamācāra”. The data of this qualitative study were collected from documents, research works, and in-depth interviews with 7 experts in personality development and 7 experts in Abhisamācāra. The data were analyzed and then presented in a descriptive method.

The results of the study were found as follows: 1) Personality development is the process in behavioral adjustment suitably expressing to role, duty, and situation.

2) Abhisamācāra is the process of physical, verbal, and mental development based on the discipline set down by the Lord Buddha as a guideline for virtue cultivation for monks, leading to confidence and faith in people.

3) Physical integration is bodily action development with the realization of rules, regulations and culture in the society. Verbal action management is to realize language and communication appropriateness, leading to public understanding, and public and righteous advantages. Emotional management is the control of pleasant object and unpleasant object affecting bodily and verbal expressions. Social component management is to understand the personality expressions suitable to the contexts of community, tradition and culture by having interaction with respect and suitability to one's own status and other people in society.

4) The body of knowledge obtained from the study on “The personal development integrated with Abhisamācāra” can be concluded into “LOTUS MODEL”.

Keywords: Abhisamācāra; development process; Personality; Buddhism

บทนำ

บุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน เป็นอย่างมากทั้งในด้านบวกและด้านลบ บุคลิกภาพที่ดีทำให้ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลที่แวดล้อม เป็นที่ชื่นชอบของคนโดยทั่วไปทำให้ผู้อื่นต้องการเข้าใกล้ พบประสมทนาหรือติดต่อสื่อสาร คนที่มีบุคลิกภาพดี จึงมักประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานมากกว่าคนที่บุคลิกภาพด้อยในสังคมทุกแห่ง เนื่องจากมนุษย์มีพันธุกรรมต่างกัน เติบโตในสิ่งแวดล้อมทางสังคมเศรษฐกิจ ระบบวัฒนธรรมและการเมืองแตกต่างกัน

ดังนั้นบุคลิกภาพของมนุษย์จึงมีมากมายหลายแบบ ท่ามกลางความหลากหลายซับซ้อนนี้ มนุษย์ทุกยุคทุกสมัยก็พากเพียรพยายามที่จะเข้าใจลักษณะบุคลิกภาพของมนุษย์ ความพยายามนี้สะท้อนให้เห็นในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ในยุคแรก ๆ วิชาบุคลิกภาพจึงปน ๆ อยู่กับศาสตร์สายศิลปศาสตร์ เช่น วรรณกรรม พยากรณ์ศาสตร์ การละคร และปรัชญา นับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา (ประมาณปี ค.ศ. 1879) จนถึงปัจจุบัน วิทยาการบุคลิกภาพในอารยธรรมตะวันตกได้มีการศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์อย่างไม่หยุดยั้ง ความพยายามดังกล่าวนี้ทำให้เกิดทฤษฎีบุคลิกภาพหลายแนวคิดขึ้น (Kaewkangwan, 2019) การมีบุคลิกภาพที่ดีจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ เป็นสิ่งที่สร้างความเชื่อมั่น เคารพศรัทธาตั้งแต่ครั้งแรกที่เห็น ตัวอย่างการมีบุคลิกภาพที่ดี เช่น พระพุทธเจ้าพระองค์นั้นทรงเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีทรงมีวิชาและพระธรรมที่สมบูรณ์แม้พระเจ้าพิมพิสารทรงเห็นพระพุทธเจ้าครั้งแรกในสมัยที่เสด็จออกผนวชก็เกิดความเลื่อมใสในเรื่องบุคลิกภาพของพระองค์โดยที่ยังไม่เคยรู้ถึงอภิปุณ्यมาก่อน ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่าพระองค์ทรงพอพระทัยบุคลิกลักษณะของพระมหาบุรุษมาก จึงทูลเชิญให้ครองราชย์สมบัติครั้งหนึ่งแคว้นมคธ หรืออุปติสสปริพาชก ก่อนที่จะได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ก็อาศัยความเลื่อมใสในบุคลิกภาพของพระอัสสชิ คือได้เห็นท่านพระอัสสชิกำลังเที่ยวบิณฑบาตอยู่ในกรุงราชคฤห์ มีกิริยาก้าวไป ถอยกลับ แลดู เหลียวดู คู้เข้า เหยียดออก นำเลื่อมใส มีจักขุทอดลง ถึงพร้อมด้วยอิริยาบถแล้วคิดว่า ภิกษุรูปนี้คงเป็นองค์ใดองค์หนึ่ง บรรดาพระอรหันต์จึงเข้าไปสนทนากับด้วย (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996)

การพัฒนาบุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านส่วนตัวคือการดำรงชีวิตทั่วไป และด้านหน้าที่การงาน และบ่อเกิดของมารยาทไทยนั้น มีต้นกำเนิดจริง ๆ มาจากพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงทราบว่าพระภิกษุที่มาบวชในพระพุทธศาสนา แล้วออกไปเผยแผ่ธรรมในที่ต่าง ๆ ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ที่เคลื่อนที่ได้ของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการประพฤติ ปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้องจะสร้างศรัทธาให้แก่ผู้พบเห็นมีความสำคัญมาก พระพุทธองค์จึงสอนมารยาทที่เรียกว่าอภิสมาจารบ้าง พระวินัยบ้าง ข้อวัตรปฏิบัติบ้าง เสนอวัตรธรรมบ้าง เพื่อให้บรรพชิตในพระพุทธศาสนาได้ประพฤติปฏิบัติตาม (Ngamsanga & Nimanong, 2018) จะเห็นได้ว่าผู้มีมารยาทที่ดีก็คือมีบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมที่ดี มีการแสดงออกทางกาย วาจา และใจอย่างเหมาะสม (Somdet Phraphutthaghosajarn P.A. Payutto, 2018) กล่าววาอภิสมาจาร หมายถึง ความประพฤติดีงามที่ประณีตยิ่งขึ้นไป ขนบธรรมเนียมเพื่อความประพฤติดีงาม เรียกร้อยยงดงามแห่งสงฆ์ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ อภิสมาจาริกวัตร วัตรเกี่ยวกับความประพฤติอันดี, ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทและความเป็นอยู่ที่ดีงาม อภิสมาจาริกาลิขิต หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายขนบธรรมเนียมที่จะชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ดีงามมีคุณยิ่งขึ้นไป

ผลสำรวจของนิด้าโพล ได้สรุปว่าพฤติกรรมของคนในปัจจุบันมีการแต่งกายของผู้หญิงที่ล่อแหลม พฤติกรรมคำพูดที่ไม่เหมาะสม การแสดงออกต่อบุคคลต่าง ๆ การมีอารมณ์ที่รุนแรงขึ้น ใจร้อนมากขึ้น ขาดการควบคุม สภาพจิตใจที่เลื่อมลง (NIDA Poll, 2020) อาจเป็นเพราะสภาพสังคมใน

ปัจจุบันที่เปลี่ยนไป มีแรงบีบคั้นมากขึ้น หรือเพราะความไม่เห็นคุณค่าความสำคัญ จึงมีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมทั้งเรื่องบุคลิกภาพทางกาย คือมีกิริยาอาการไม่เหมาะสม การแต่งกายที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องตามกาลเทศะ ทางการแสดงออกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทางวาจา มีการพูดจาที่ไม่เหมาะสม ทั้งน้ำเสียง ถ้อยคำ ทางสังคมมีการวางตัวที่ไม่ถูกต้อง ทางอารมณ์ควบคุมตัวเองไม่ค่อยได้ปล่อยให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล และทางสติปัญญามีความรู้สึกนึกคิดและเจตคติไม่ถูกต้องในการดำรงชีวิต ทั้งในส่วนตัวและสังคม ทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมและการกระทำที่ไม่เหมาะสม ไม่มีความงามในการดำรงชีวิต ทั้งในด้านส่วนตัวและส่วนที่ต้องเกี่ยวเนื่องด้วยผู้อื่น

ดังนั้น การพัฒนาบุคลิกภาพจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมจารย์ในพระพุทธศาสนา เป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องการนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นอย่างดี เพราะบุคลิกภาพสร้างขึ้นได้ และเชื่อมั่นว่าอภิสมจารย์คือเครื่องมือสร้างบุคลิกภาพที่ดีที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวคิดตะวันตก
2. เพื่อศึกษาหลักอภิสมจารย์ในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมจารย์
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมจารย์ใน

พระพุทธศาสนา

การทบทวนวรรณกรรม

บุคลิกภาพ หมายถึงลักษณะส่วนรวมของพฤติกรรม ของบุคคลที่แสดงออกในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านชีวิตส่วนตัว การงาน สังคม ซึ่งเป็นความเด่นประจำตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะบอกถึงความแตกต่างกับบุคคลอื่น ๆ (Jan-aim, 2001) อีริกสัน เอช อีริกสัน (Erikson H. Erikson) มีความคิดว่าการพัฒนาทางบุคลิกภาพเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิต พัฒนาการของมนุษย์มิได้เป็นไปเพื่อสนองความสุขความพึงพอใจทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่จะต้องขึ้นอยู่กับสภาพทางจิต สังคม หมายถึงลักษณะการอบรม เลี้ยงดู สัมพันธภาพระหว่าง พ่อแม่ รวมถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ (Kaewkangwan, 2019)

บุคลิกภาพตามแนวพุทธศาสนามี 2 ประเภทคือ 1. บุคลิกภาพทางปัญญา หมายถึงบุคลิกภาพของบุคคลที่แบ่งตามความรู้ความสามารถในการบรรลุธรรม หรือแบ่งตามศักยภาพในการบรรลุธรรม 2. บุคลิกภาพทางพฤติกรรม หมายถึงบุคลิกภาพที่จำแนกตามพฤติกรรมที่แสดงออก หรือจริต 6 (Kosolnirattiwong, 1998; BuddhadasaBhikkhu, 1994) อภิสมจารย์ คือ ลิกขาบทเล็กน้อยเป็นจำนวนมาก อันเกี่ยวด้วยมารยาทอันภิกษุควรประพฤติให้ยิ่งขึ้นไป อภิสมจารย์หรืออาภิสมจารย์กาสิกขา เป็น

มารยาทที่ละเมียดละไม เป็นสมบัติผู้ดี ที่พระและพระวาทสควรจะสนใจ บางทีมัวไปรักษาศีลอย่างอื่น เป็นข้อ ๆ หลายข้อ แต่อภิธมาจารย์ไม่ค่อยสนใจ ชาติสมบัติผู้ดี จะพูดจา จะเดิน จะทำอะไรที่เกี่ยวข้อง กับผู้อื่นหรือกิริยามารยาทที่ละเมียดละไม ถ้ามีอภิธมาจารย์รักศีล ก็จะได้ดูดี รู้จักเกรงใจผู้อื่น เป็นคนที่มี ความประพฤติดี มีมารยาทในสังคม (Inthasara, 2019)

สรุปว่า บุคลิกภาพคือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกทาง กาย วาจา ใจ การพัฒนาบุคลิกภาพ คือการสร้างมารยาทที่ดีงามทำให้การแสดงออกด้านพฤติกรรมดีขึ้น คนเราสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง บุคลิกภาพของตัวเองได้ แต่ต้องใช้เวลา การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ทั้ง ในด้านส่วนตัว ส่วนรวมและด้านหน้าที่การงาน ผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีย่อมเป็นที่ชื่นชอบ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข โดยอาศัยหลักอภิธมาจารย์ทางพระพุทธศาสนา คือ มารยาทและธรรมเนียมอันดีงาม ที่พึงปฏิบัติให้ถูกต้องในการที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถใช้ได้กับทุกยุคสมัย ซึ่งเป็นเบื้องต้น ของความประพฤติที่ดีงามทางกาย ทางวาจา ใจ เป็นหลักความประพฤติดีงามที่ประณีตยิ่งขึ้นไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Documentary Research) มีการสัมภาษณ์เชิง ลึกแบบมีโครงสร้างประกอบ โดยการ 1) ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีและ เอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารปฐมภูมิ คือคัมภีร์พระไตรปิฎก และเอกสารทุติยภูมิ คือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) บุรณาการข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อ 1 และข้อ 2 ด้วยกระบวนการ วิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ 14 รูป/คน ได้แก่ผู้ทรง คุณวุฒิด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ 7 รูป/คน ด้านหลักธรรมเรื่องอภิธมาจารย์ 7 รูป/คน

วิเคราะห์ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) เรียบเรียงเนื้อหาให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย 2) สังเคราะห์เป็นโมเดลองค์ความรู้ของการวิจัย 3) นำเสนอผลของการวิจัยตามประเด็นที่ศึกษาด้วยวิธีเชิงพรรณนา

ดำเนินการรวบรวมและนำผลการวิเคราะห์มาเพื่อบูรณาการการพัฒนาศิลปะ

สรุปผลจากวิจัยเพื่อหาข้อสรุปนำเสนอแนวทางและการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบบูรณาการเพื่อใช้พัฒนาศิลปะด้วยอภิสมาจาร

ขั้นตอนงานวิจัย เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บุคลิกภาพตามแนวตะวันตก คือ ผลรวมของพันธุกรรมและประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ทั้งหมดของบุคคล การแสดงออกทางพฤติกรรม ที่มีการปรับตัวในแบบฉบับของแต่ละบุคคล คุณสมบัติและคุณลักษณะของแต่ละบุคคล กระบวนการสร้างหรือการรวมคุณลักษณะทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของบุคคล ตลอดจนความสามารถตามความโน้มเอียง นิสัยกิริยาท่าทางของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะ (Chaisanit & Lertsawaengkit, 1997) การจะปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพให้ดีขึ้นได้นั้นต้องเริ่มจากความตั้งใจให้แน่วแน่ที่เราจะค่อย ๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวในทางที่ดี เพิ่มเติมสิ่งที่เป็เสน่ห์ (Thaowrnvej, 1994) คนเรานั้นสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของตัวเองได้ แต่ต้องใช้เวลา และเห็นถึงความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านส่วนตัว ส่วนรวมและด้านหน้าที่การงาน (Seedalerthaweechai, 2021) โดยพยายามกำจัดจุดอ่อนของตนเอง คือรู้ความต้องการของสังคม และสร้างบุคลิกภาพที่สังคมต้องการ (Dechawongse, 2021) ผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีย่อมเป็นที่ชื่นชอบของคนทั่วไป ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในชีวิตด้านต่าง ๆ ทั้งยังได้รับความร่วมมือจากบุคคลอื่น ๆ มากขึ้น และเมื่อมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น ๆ ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพที่ดียิ่งขึ้น และ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นบุคลิกภาพจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ จึงมีแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนาศิลปะเกิดขึ้นมากมาย เพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพให้ตอบสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักอภิสมาจารในพระพุทธศาสนา คือ ระเบียบข้อปฏิบัติที่ดงาม เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสของคนที่ไม่เลื่อมใส เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของผู้ที่เลื่อมใสแล้ว (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) มารยาทและธรรมเนียมอันดีงามของภิกษุ ที่พึงปฏิบัติให้ถูกต้องในการที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถใช้ได้กับทุกยุคสมัย ถือว่าเป็นเบื้องต้นของความประพฤติที่ดงามทางกาย ทางวาจา ใจ เป็นหลักความประพฤติดีงามที่ประณีตยิ่งขึ้นไป ทั้งมารยาทและความเพียร เป็นลักษณะที่เล็กน้อย อันเกี่ยวข้องกับมารยาทอันภิกษุควรประพฤติให้ยิ่งขึ้นไป

(Buddhadasa Bhikkhu, 1994) ตามรูปศัพท์ก็ได้ อภิสมะ ก็คือ ยิ่งขึ้น พิเศษขึ้น อาจารย์ ก็คือความประพฤติ ปฏิบัติ ปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น ก็หมายความว่ายิ่งขึ้น เป็นคนที่มีกิริยามารยาททางด้านกาย วาจา ใจ ที่งดงามยิ่งขึ้น ในส่วนของอภิสมาจารนั้นแยกเป็น 2 ส่วนคือ 1) อภิสมาจาริกาสิกขา เป็นข้อปฏิบัติที่เป็นเบื้องต้นที่ภิกษุและภิกษุณีต้องประพฤติปฏิบัติที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้เป็นสิกขาบททั้งหลายที่มาในพระปาฏิโมกข์ เป็นหลักการศึกษาอบรมที่จะชักนำความประพฤติ ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ให้ดีขึ้นงามมีคุณยิ่งขึ้นไป (Somdet Phraphutthaghosajarn P.A. Payutto), 2018). 2) อภิสมาจาริกวัตร เป็นวัตรเกี่ยวด้วยความประพฤติอันดี ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทและความเป็นอยู่ที่ดีงาม หลักการศึกษาอบรมในฝ่ายขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทและความเป็นอยู่ที่ดีงามสำหรับชักนำความประพฤติ เนื้อหาที่จัดอยู่ในอภิสมาจาริกวัตร คือ สิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์ทั้งหมด ซึ่งไม่รวมอยู่ในสิกขาบทของภิกษุ จำนวน 227 สิกขาบท ซึ่งมีเนื้อหาปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหาวรรคและจุลวรรค สิกขาบทนอกพระปาติโมกข์นี้ เมื่อภิกษุหรือภิกษุณีล่วงละเมิดย่อมต้องอาบัติทุกกฏทุกกรณี เพราะไม่สำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการการพัฒนามุคสิกภาพนั้น กรอบในการบูรณาการมี 4 ด้านคือ 1) ทางกาย คือการพัฒนามุคสิกภาพด้านองค์ประกอบของร่างกาย โดยการปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับร่างกายให้เหมาะสม ทั้งความสะอาดเรียบร้อย จัดสัดส่วนด้านร่างกาย การพัฒนามุคสิกภาพทางกายนั้นเริ่มจากการใช้เครื่องแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย (Seetakalin, 2015) จัดองค์ประกอบของร่างกายด้านพฤติกรรมมีการกระทำอย่างเหมาะสม สถานที่หรือสิ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องเรียบร้อย เป็นระเบียบ ซึ่งจะช่วยให้เสริมบุคลิกภาพที่ดี (Raksat, 2021) เป็นสิ่งที่รู้สึกว่าต้องการจะพัฒนาที่ออกมาจากข้างใน กระทำโดยไม่มีใครบังคับหรือทำให้ใครเห็น แต่กระทำเพราะต้องการให้เกิดสิ่งดีงามแก่ตัวเองและสังคม 2) การจัดองค์ประกอบการพูดที่ตั้งอยู่ในหลักวาจาสุจริต (Mahachulalongkornrajavidyalaya, 1996) คือ วาจาที่ไม่มีโทษ เป็นคำพูดที่ผู้พูดได้พิจารณาแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ ไม่ใช่เป็นการพูดเพราะเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการรู้จักว่าเวลาไหนควรใช้คำเช่นไร พูดถูกต้องตามหลักของวจีสุจริต 4 (Phramethavinayaros Suthep Pasiviko, 2021) การพัฒนามุคสิกภาพทางวาจาตามแนวทางของอภิสมาจารนั้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และที่สำคัญผู้พูดนั้นต้องมีจิตเมตตา คือมีความปรารถนาดีต่อผู้ฟัง 3) การบูรณาการทางอารมณ์ อย่างแรกต้องจัดการอารมณ์เชิงลบ บุคลิกภาพจะเสียหายเพราะไม่จัดการอารมณ์เชิงลบ เพราะอารมณ์เชิงลบนั้นจะส่งผลกระทบต่อชีวิต การที่จะดูแลจัดการอารมณ์เชิงลบต้องมีกระบวนการที่แยบยล คือรู้ตัวโทษภัยของอารมณ์เชิงลบ โดยอาศัยอภิสมาจารเป็นแนวทางในการพัฒนา (Phratheppariyatsophon Panya Visuddhipanno, 2021) 4) การบูรณาการทางสังคม คือการรู้จักจัดการทางสังคมและวัฒนธรรม การรู้จักวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละพื้นที่ ชุมชน หรือประเทศ ปรับตัวให้สัมพันธ์หรือกลมกลืนกับสังคมที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ (Thawornvej, 2006) กล่าวว่า การเข้าสังคมไม่มีอะไรยาก แค่ปฏิบัติตนให้ถูกกาลเทศะและกติกาสังคมนิยมปฏิบัติหรือกำหนด

เป็นกฎเกณฑ์ไว้ และต้องปฏิบัติอย่างเหมาะสมรู้ปรับเปลี่ยนพลิกแพลงไปตามสถานการณ์ การประพุดิตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง โดยมีการบูรณาการโดยยึดหลักการของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง ทำให้มีพฤติกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับทางสังคมมีการแสดงออกอย่างเหมาะสมเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ (Phramethavinayaros Suthep Pasiviko, 2021) ได้กล่าวว่า การแสดงออกทางบุคลิกภาพไม่ว่าจะเป็นการพูด การแสดงกิริยา หรือการกระทำก็ตามให้สอดคล้องกับค่านิยมที่สังคมที่สังคมยอมรับอย่างเช่นสอดคล้องกับเลขียวัตระของพุทธศาสนา สอดคล้องกับมารยาทสมบัติผู้ดี เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 4. ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมจารย์ในพระพุทธศาสนา ต้องอาศัยองค์ประกอบเหล่านี้ ปริยัติ คือ การศึกษาเล่าเรียน การฟัง การสนทนา ศึกษาในตำราที่บันทึกแนวทางปฏิบัติไว้ ปฏิบัติ คือ การลงมือทำตามแนวทางที่ศึกษา ต้องรู้ว่าจะปฏิบัติอย่างไร ปฏิเวธ คือ ได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหรือการพัฒนาบุคลิกภาพตามที่ได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างถูกต้อง การพัฒนาบุคลิกภาพคือการพยายามปรับปรุงข้อบกพร่องและเสริมจุดเด่นให้เด่นขึ้น บุคลิกภาพไม่สามารถพัฒนาในระยะสั้นได้ต้องศึกษาและฝึกอบรมไปเรื่อย ๆ ให้เปลี่ยนพฤติกรรมทั้งชีวิต ไม่ใช่เปลี่ยนพฤติกรรมเฉพาะต่อหน้า ให้เขาเป็นสัมมาทิฐิอย่างสมบูรณ์ได้ นั่นคือเป้าหมาย (Dechawongse, 2021)

การแสดงออกทางร่างกาย วาจา อารมณ์ และสังคมที่ดี เกิดจากการปฏิบัติตามกรอบของอภิสมจารย์อย่างเหมาะสม โดยมีหลักการทางพระพุทธศาสนาว่า การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองทั้งหมดอันจะนำพาผู้อื่น เข้าถึงธรรมเท่านั้น แม้กระทั่งเราเองที่ปฏิบัติอย่างนั้น ก็เพื่อการที่จะได้เข้าถึงธรรมด้วย จุดนี้ที่ใช้สัพพะปัจจัยมาสนับสนุนด้วย คือกระบวนการในการสนทนา การสนทนาของเราหรือการแสดงบุคลิกภาพของเราเพื่อการเข้าถึงธรรมด้วย ถ้าไม่เพื่อการเข้าถึงธรรม อภิสมจารย์ทางสังคมก็คือเพื่อให้สังคมพัฒนาด้วย คือมีจุดมุ่งหมายไปอย่างนี้ การบูรณาการเพิ่มเติมไปอย่างนี้ มีหลักของบุคลิกภาพ 4 ด้านเป็นสำคัญ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้แสดงออกตามบทบาทหน้าที่และสถานการณ์อย่างมีความเหมาะสม เป็นการพัฒนาองค์รวมของการแสดงออกทางอิริยาบถที่สัมพันธ์กับบุคคลสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาบุคลิกภาพนั้น เป็นขั้นตอนความต้องการทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นความต้องการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ และมีพัฒนาการไปตามลำดับของวัยที่เจริญเติบโตขึ้น แต่ก็มีเงื่อนไขที่ทำให้คนเรามีพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน (Phrathamkittimethee Kasem Sanyato, 2021) ดังนั้นบุคลิกภาพจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้จากแรงผลักดันในด้านต่างๆ คือ วุฒิทางร่างกาย มารยาท

ทางสังคม ความต้องการของตนเอง แรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมและถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ จึงมีแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาบุคลิกภาพเกิดขึ้นมากมาย เพื่อตอบสนองความต้องการในระดับต่าง ๆ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า อภิสมาจาร เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพของ บรรพชิต โดยอาศัยข้อกำหนดเป็นสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ให้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของ พระสงฆ์อย่างมีระเบียบเรียบร้อย เป็นกรอบปฏิบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมภายในให้เจริญขึ้น โดย มีความเมตตาเป็นฐาน เป็นลักษณะของบรรพชิตที่นำไปสู่ความศรัทธาเลื่อมใสของหมู่ชน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ อภิสมาจารเป็นข้อปฏิบัติที่เกื้อกูลต่อสังคมและชุมชน ทำให้สังคมมีระเบียบแบบแผนเกิดความ งดงามขึ้น เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่บุคคลทั่วไป (Phrathamkittimethee Kasem Sanyato, 2021) จึงถือว่า อภิสมาจารในพระพุทธศาสนา คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์หรือมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ ทาง กาย วาจา ใจของคนให้เกิดความดีงามยิ่งขึ้น (Kantatian, 2021) ถึงแม้ว่าทางพุทธศาสนาจะมีชื่อเรียก เฉพาะว่า อภิสมาจาร แต่โดยความหมายโดยนัยแล้ว ก็หมายถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งจะเห็นได้จาก การมุ่งปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ นั้นเหมือนกับทฤษฎีตะวันตกที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ โดย มีจุดมุ่งหมายโดยสรุปที่เหมือนกัน คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ของ คนให้ดีขึ้น

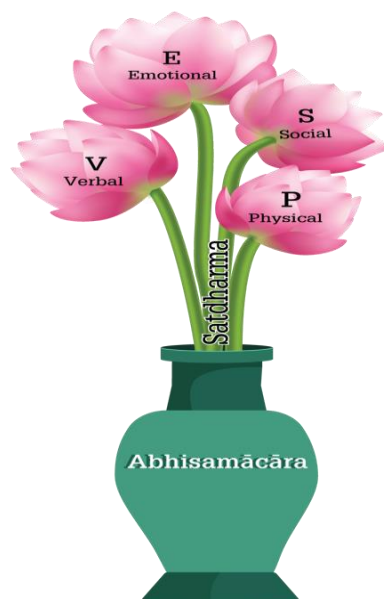
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมาจาร คือ การนำเอาหลักการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวคิดทฤษฎีตะวันตกปรับเข้ากับหลักการพัฒนา บุคลิกภาพทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพด้วยอภิสมาจารที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลิกภาพ ซึ่งหลังจากการบูรณาการแล้ว ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนา บุคลิกภาพในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การจัดองค์ประกอบทางกายภาพด้วยสำนึกถึงระเบียบปฏิบัติอันเป็น แบบอย่างที่ดีในด้านสุขอนามัยเครื่องนุ่งห่มต้องดูแลความสะอาดใส่ถูกกาลเทศะสอดคล้องกันสังคม และวัฒนธรรม สภาพร่างกายต้องรักษาความสะอาด เพื่อส่งเสริมบุคลิกลักษณะของความเป็นผู้มี การศึกษา อริยาบถต้องมีความสง่างามไม่ว่าจะอยู่ด้วยตนเองหรือในสังคม การจัดองค์ประกอบ ทางการพูดด้วยจิตสำนึกถึงความถูกต้องทางภาษาและการสื่อสารอันนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกัน (Seedalerthaweechai, 2021) และเพื่อประโยชน์จากสารัตถธรรม การจัดองค์ประกอบทางอารมณ์ ด้วยสำนึกถึงความเที่ยงตรงของธรรมและการข่มอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อ การแสดงออกทางกายและวาจา การจัดองค์ประกอบทางสังคมด้วยความเข้าใจต่อการแสดงออกทาง บุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับชุมชนวัฒนธรรมประเพณี มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับสถานะ ของตนเองและบุคคลในสังคมทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สิ่งที่แสดงออกทางบุคลิกภาพนั้นสื่อถึงคุณค่าที่แฝง อยู่ข้างใน ไม่ว่าจะพูด จะทำ จะคิด มีอัตตะประโยชน์ เป็นตัวกำกับ ถ้าไม่มีประโยชน์ไม่ทำหรือว่าทำ เพื่อให้คนเห็นว่าตัวเองเพียงเพื่อหวังบางอย่างไม่ใช่หลักการพัฒนาบุคลิกภาพที่ถูกต้อง ต้องเข้าใจหลัก ที่เป็นตัวแก่นของบุคลิกภาพว่า บุคลิกภาพทั้งหมดเอื้อต่อการที่จะได้เข้าถึงธรรมทั้งตัวเองและผู้อื่นด้วย

(Raksat, 2021) สรุปว่า การบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพระพุทธศาสนานั้น เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับผู้ที่ต้องการมีบุคลิกภาพที่ดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า การบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพระพุทธศาสนานั้น คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตน เพื่อให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นที่ต้องการของสังคมและประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน โดยมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง โดยมีความต้องการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพนั้นเป็นความต้องการที่ออกมาจากภายในจิตใจ ไม่ใช่ทำเพื่อให้คนอื่นเห็นหรือชม แต่ทำเพราะต้องการให้ตนเองมีพระธรรมที่ดีและเกิดความดีงามขึ้นในสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อภิสมาจาร ทำให้เห็นแก่นแท้หลักธรรมของพระพุทธเจ้า ท่านไม่ได้สอนให้เราพัฒนาบุคลิกภาพที่ดงามที่เท่านั้น แต่มันคือกลไกสำคัญที่ทำให้พระสงฆ์รู้จักสำรวมอินทรีย์ และทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง (Kantatian, 2021) จากการบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 4 ด้าน คือ กาย วาจา อารมณ์ และสังคม ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ของบุคคลและสังคมที่ต้องการรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีงาม โดยมีโมเดล เป็นรูปดอกบัวในแจกัน 4 ดอก มีแจกันเป็นฐาน คือ อภิสมาจารเป็นฐานของการประพฤติปฏิบัติ ก้านดอกบัวหมายถึงการศึกษาลัทธิธรรม 3 เป็นแนวทางศึกษาและปฏิบัติ จึงเกิดเป็นผลคือดอกบัว 4 ดอกที่ดงาม ซึ่งแสดงถึงบุคลิกภาพที่ดีทั้ง 4 ด้าน ดังแผนภาพ LOTUS MODEL

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

P = Pariyatti (ปริยัติ) คือ การศึกษาหาความรู้การพัฒนาศักยภาพในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา อารมณ์ และสังคมว่าควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไร โดยการเห็นถึงคุณค่าของการพัฒนาศักยภาพว่ามีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นอย่างไร

P = Paṭipatti (ปฏิบัติ) คือ การพัฒนาปรับปรุงหรือฝึกอบรมศักยภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อแสดงออกมาอย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นที่ยอมรับในสังคม โดยการมีแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเมื่อพัฒนาแล้วก็สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้

P = Paṭivedha (ปฏิเวธ) คือ ผลที่เกิดจากการพัฒนาจากการศึกษาเรียนรู้แก้ไขข้อบกพร่องและฝึกฝนพัฒนาตนเองจนปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

P = Physical หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาทางกายที่เหมาะสม ถูกต้อง ดั่งงาม เหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นบุคลิกที่แสดงออกมาแล้วสง่างาม มีเสน่ห์ เป็นที่ประทับใจและสร้างความศรัทธา

V = Verbal หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกทางวาจาที่เหมาะสม น้ำเสียงสำเนียงไพเราะ ชวนฟัง ชัดถ้อยชัดคำ รู้จักใช้คำพูดที่ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไป

E = Emotional หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกมาทางด้านอารมณ์ด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส สุขุมเยือกเย็น มีเหตุมีผล ใช้เหตุผลอยู่เหนืออารมณ์ ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียว มองโลกในแง่ดี

S = Social หมายถึง การปรับตัวและบุคลิกภาพให้เข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม ถูกกาลเทศะ เป็นคนที่ตรงต่อเวลา รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตา กรุณา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมแห่งสันติสุข

สรุป

การพัฒนาศักยภาพ เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีการแสดงออกในด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ทั้งกับบทบาทหน้าที่ และถือว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกัน จึงมีการปรับตัวให้เข้ากัน เพื่อความสุขของคนที่ต้องอยู่ร่วมกับสังคม แต่การพัฒนาศักยภาพตามแนวตะวันตกนั้นยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ได้ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาศักยภาพตามแนวพระพุทธศาสนาคือการเอาหลักปฏิบัติเรื่องอริสัจธรรมมาบูรณาการกับการพัฒนาศักยภาพแนวตะวันตกเพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสม ผลจากการวิจัยทำให้ทราบว่า รูปแบบบูรณาการการพัฒนาศักยภาพด้วยอริสัจธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาศักยภาพ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาทางกาย วาจา อารมณ์ และสังคม เป็นเรื่องสำคัญ เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่จะทำให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ปัญหาเรื่องบุคลิกภาพมีสาเหตุมาจากการแสดงออกทางพฤติกรรมของคนที่มีการแสดงออกไม่เหมาะสม เพราะไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนด้วยการนำหลักสูตรการพัฒนาบุคลิกภาพที่บูรณาการกับหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา บรรจุไว้ในหลักสูตรสำหรับให้เด็กได้ศึกษาและเน้นภาคการประพฤติปฏิบัติ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดประโยชน์เชิงนโยบายต่อหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาได้

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ หน่วยงานทางพระพุทธศาสนาส่งเสริม โดยนำหลักสูตรเรื่อง อภิสมาจาร กระบวนการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ ในส่วนของพระภิกษุสามเณรก่อน ให้ชาวบ้านได้เห็นแบบอย่างที่ดีของการมีบุคลิกภาพ แล้วถ่ายทอดความดีงามเรื่องบุคลิกภาพให้กับศาสนิกชนให้เห็นคุณค่าอยากปฏิบัติตาม เพราะเห็นแบบอย่างที่ดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การบูรณาการการพัฒนาบุคลิกภาพตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนเราได้

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ สร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม โดยการสร้างกระแสเรื่องบุคลิกภาพให้เห็นเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดี และสร้างกระแสด้านลบให้เห็นถึงผลเสียของการไม่มีบุคลิกภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า (องค์ความรู้) LOTUS MODEL สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 4 ด้านคือ กาย วาจา อารมณ์ และสังคม

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีการนำรูปแบบการพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 4 ด้าน บรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) LOTUS MODEL ที่สำคัญ คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาบุคลิกภาพ โดยควรให้ความสำคัญกับ การพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 4 ด้านคือ กาย วาจา อารมณ์ และสังคม สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

1) การประยุกต์ใช้ LOTUS MODEL เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของบุคลากรในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

2) การประยุกต์ใช้ LOTUS MODEL เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในองค์กรพระสงฆ์ไทย

References

- Buddhadasa Bhikkhu. (1994). *To follow the footsteps of Arahantas (Original Copy)*. Dhamma Sapha.
- Chaisanit, D., & Lertsawaengkit, S. (1997). *Personality development*. Pinyo Printing.
- Chaophraya Phrasadet Surentharathibodi (M.R. Pia Malakula). (2012). *The etiquette B.E. 2555*. Published for distribution by Prof.Dr. Uthis Siriwan. Than Research and Market.
- Dechawongse, S. (2021, March, 21). *Interview*.
- Inthasara, W. (2019). *Sila Samadhi Panya*. (3rd ed.). Khumthong Industry and Printing.
- Jan-aim, S. (2001). *General psychology*. (11th ed.). Thai Wattana Panich.
- Kaewkangwan, S. (2019). *Psychological theory of personality* (18th ed.). Pimdee.
- Kantatian, W. (2021, March, 26). *Interview*.
- Kosolnirattiwong, M. (1998). *Buddhadhamma: Techniques in supervising*. Suveeriyasahn.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). The Tipitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya version. MCU Press.
- Ngamsanga, P., & Nimanong, V. (2018). *An analytical study of Dhammavinaya as the foundation of Thai manners*. *Journal of MCU Peace Studies*, 6(sp1), 443–452. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/97416>
- NIDA Poll. (2020, October 26). *NIDA Poll Results*. NIDA Poll. https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=224
- Phramethavinayaros (Suthep Pasiviko). (2021, March, 15). *Interview*.
- Phrathamkittimethee (Kasem Sanyato). (2021, March, 23.) *Interview*.
- Phratheppariyatsophon (Panya Visuddhipanno). (2021, March, 16). *Interview*.
- Raksat, S. (2021, March, 21). *Interview*.
- Seedalerthaweethai, W. (2021, March, 25). *Interview*.
- Seetakalin, P. (2015). *Physical science*. Sukhothai Thammarat University.
- Somdet Phraphutthaghosajarn (P.A. Payutto). (2018). *Dictionary of Buddhism (Vocabulary collection)* (33th ed.). Phali Dhamma.
- Somdet Phraphutthaghosajarn (P.A. Payutto). (2018). *Dictionary of Buddhism (Dhamma collection)* (60th ed.). Phali Dhamma.
- Thaowrnvej, P. (1994). *Personality to success* (11th ed.). Saijai Publication.
- Thawornvej, P. (2006). *Good personality in 24 hours*. Saijai Publication.